

Som angetts har den mark som genom avvittringsförrättningarna avskilts från byar mm som regel rubricerats som kronoöverloppsmark. För denna har i allmänhet ingen ägare antecknats. I jordregistret kan emellertid marken ha upptagits som ”krono under allmän disposition”. Så kom att ske vad rör Gällivare kronoöverloppsmark 1:1 om drygt 267 500 hektar. Genom ett ägodelningsdomarens i Gällivare domsaga beslut den 12 oktober 1956 sammanlades sedan fastigheten med ett av staten tidigare förvärvat område om 55 hektar. Staten registrerade vidare som ägare till fastigheten. Det får antas att bakomliggande tanke skulle ha varit att staten borde anses som ägare även till Gällivare kronoöverloppsmark 1:1. Det kan också antecknas att samebyn ej underrättats om ärendet.

Genom den från 1972 gällande jordabalken upphörde de gamla reglerna rörande möjligheten att lagfara förvärv före 1886. Detta rättades till genom en från den 10 maj 1983 gällande ändring med retroaktivt genomslag och med inriktning utom annat på det förhållandet att staten inte kunde företaga handlingar som visade att den ägde kronoöverloppsmarken. Genom en motion uttalade farhågor vad rör samernas rätt till marken avfärdades vidare med att äganderätten måste kunna styrkas och att inskrivningsdomaren skulle iaktta särskild försiktighet vid en noggrann prövning. Så kan också sägas ha skett av inskrivningsdomaren vid inskrivningsmyndigheten i Gällivare domsaga genom beslut den 15 december 1998 rörande Vattenfall Aktiebolag mot Sörkaitums sameby [---]. Genom beslutet fann inskrivningsdomaren att det saknades förutsättningar för lagfart. Beslutet överklagades vid hovrätten för Övre Norrland.

Hur resonerade då hovrätten i dom den 22 juni 2000 [---] mot bakgrund av att bolaget först hade att visa sin äganderätt? Den konstaterade att staten ”sedan början av 1900-talet rent faktiskt genom den bedrivna kraftverksrörelsen hävdade äganderätt” till den 712 hektar stora fastigheten och då ”på ett mycket påtagligt och ingripande sätt utan att annan – före nu föreliggande lagfartsansökan – rättsligt hävdade äganderätt till marken” och ”att bolaget lagt fram så många omständigheter till stöd för att staten ägt fastigheten” att det inte förelåg skäl att avslå ansökan annat än om samebyn kunde rubba bevisningen genom att påvisa att den på grund av urminnes hävd var ägare till fastigheten. Hovrätten fann vidare att samebyns möjligheter att vinna framgång i en sådan process var ”försumbar” och att det därför inte förelåg förutsättningar för att vägra bolaget lagfart. Samebyn klagade men högsta domstolen vägrade [---] prövningstillstånd [---].